
ПАРТИЈСКИ ПРЕДЛОЗИ ЈАВНИХ ПОЛИТИКА НА ИЗБОРИМА 2014. ГОДИНЕ**

УДК 329:324(497.11)''2014''

Бобан Ж. Стојановић*

Сажетак

Јавне политике уређују животе свих појединаца. Оне представљају активност власти као одговор на друштвене проблеме. Политичке партије своје политичке визије претварају у конкретне стратегије и мере којима желе да постигну жељене политичке излазе/исходе кроз функцију усмеравања органа државне власти. Јавне политике креирају и спроводе институције државе. Институције се конституишу након демократских избора у којима учествују политичке партије и групе грађана. На изборима, грађани би требало да гласају на основу својих преференција према предлозима јавних политика које представљају политичке партије и дају сигнал изабраним представницима и извршној власти, који би требало да креирају јавне политике у складу управо са преференцијама грађана и да доведу до исхода које су грађани изабрали. Међутим, у изборним кампањама у Србији не доминира такмичење међу партијама на основу програма и предлога, већ се врши изразита персонализација лидера, а грађанима се уместо конкретних предлога јавних политика обећавају исходи без разрађених мера како до исхода стићи. То смо видели и у кампањи на мартовским изборима. Све партије су обећавале исходе, а број конкретних мера није велики, нити је било примера предлога промена секторских јавних политика у целисти. Након избора смо добили широку коалицију, Владу Републике Србије је изгласало 198 посланика из различитих партија, али је она у стварности једнопартијска јер Српска напредна странка

---

* Сарадник у настави и докторанд на Факултету политичких наука Универзитета у Београду. Електронска адреса: boban.stojanovic@fpn.bg.ac.rs

** Делови рада се комбинују са теоријским истраживањем из мастер рада аутора под називом „Утицај политичких партија на јавне политике у Србији“.

има већину у парламенту, што значи да у влади нема вето играча, односно да јавне политике креира само један актер – СНС. То значи да је овој партији припала целокупна одговорност за обећане политике и исходе.

Кључне речи: јавне политике, предлози јавних политика, политичке партије, кампања, избори

Рад представља преглед изборне понуде политичких актера који су учествовали на мартовским изборима у Србији. Посматрају се партијски предлози јавних политика представљани бирачима у изборној кампањи. Са једне стране, пажња је усмерена пре свега на конкретне предлоге јавних политика иако их је у самој изборној кампањи било изузетно мало. Односно, партије су се више међусобно оптуживале, постављале циљеве и обећавале резултате него што су нудиле конкретне предлоге јавних политика, како циљеве остварити и доћи до жељених исхода.

У првом поглављу дефинишемо јавне политике ради бољег разумевања рада и његовог значаја. У другом поглављу правимо разлику између јавних политика и предлога јавних политика и саму тему ситуирамо у контекст политичких партија и демократских избора и институција које се конституишу након избора. Након тога, у централном поглављу рада описујемо кључне предлоге јавних политика које су партије/изборне листе *понудиле бирачима на изборима* и на основу њих тражиле подршку. У последњем поглављу објашњавамо какве последице по јавне политике имају резултати избора и структура владе.

Јавне политике

Да бисмо ушли у саму тему односа јавних политика, политичких партија и избора неопходно је да на почетку дефинишемо шта су то јавне политике. Не постоји опште прихваћена дефиниција шта су то *јавне политике*, мада су елементи дефиниције углавном исти код свих аутора, а то су: проблеми, власт, активности, мере, исходи. Јавне политике су од суштинске важности за све грађане јер уређују животе појединаца. Тако се у Оксфордском приручнику за јавне политике каже да „јавне политике решавају

проблеме“ (Goodin, Rein & Moran, 2008, p. 26) Снежана Ђорђевић проширује дефиницију увођењем елемента власти и каже: „Јавна политика је активност власти као одговор на друштвене проблеме“ (Ђорђевић, 2009, стр. 15). Ипак, одређени аутори проширују и конкретизују дефиницију, па тако Стојиљковић каже: „Јавне, практичне политике су стратегије и оперативне методе које граде држава и њени органи у циљу уређења и развоја појединих области од јавног интереса и значаја. Говорити о политици као *policy-ju* значи разумети је као рационалан, спроводив програм којим се желе остварити одређени политички циљеви“ (Стојиљковић, 2012, стр. 13). Овде су у дефиницију додати и елементи попут политичких циљева, програма, стратегија и метода или мера.

Да бисмо заокружили дефинисање самог термина јавних политика користимо још неколико дефиниција. Вилсон каже да је креирање јавних политика процес у коме владе (формални доносиоци одлука) преводу своју политичку визију у програме и активности са циљем да произведу одређене излазе/исходе (*outcomes*), како би постигли жељене промене (Wilson, 2008, p. 153). Такође, Дејвид Ричардс (David Richards) и Мартин Смит (Martin Smith) тврде да је јавна политика специфичан термин који се користи за формалну одлуку или план активности који ће спровести или бити део њега – држава, односно државна организација (Cairney, 2012, p. 25). Према томе, јавне политике су активности власти не би ли се произвели жељени политички излази који уређују животе свих појединаца. У том контексту, посебно је битна улога политичких партија у демократском процесу избора власти.

Партије, избори и јавне политике

Поглавље испред нас описује међусобну повезаност политичких партија, демократских избора и јавних политика. Неопходно је пре свега рећи да су јавне политике активности власти и да их креирају и спроводе институције државе. Имајући у виду конституционално уређење Републике Србије главни актер који креира јавне политике јесте Влада Републике Србије. Устав каже: „Влада је носилац извршне власти у Републици Србији“ (Устав РС, 2006, чл. 122), те да она утврђује и води политику. Оно што нас занима јесте улога политичких партија у процесу креирања јавних

политика. Владу бира Народна скупштина Републике Србије коју чини 250 посланика који се бирају на основу листа политичких странака, страначких коалиција, других политичких организација и листа које предложи групе грађана (Закон о избору народних посланика, 2011, чл. 4). Као што видимо, на изборима се кандидују политичке организације (партије) и групе грађана. Сви изборни актери се кандидују са циљем освајања власти или што већег броја мандата, а у изборном процесу представљају грађанима своје политичке програме са жељом да на основу њих *приволе* бираче да гласају за њих. Без партијског (политичког) програма, макар и најмање разрађеног, нема политичке партије. „Партијски програм можемо одредити као скуп одређених предлога јавних политика“ (Стојановић, 2013а, стр. 12). Управо је битно навести разлику између *предлога јавних политика* и *јавних политика*. Као један од првих проблема у одређивању појма јавних политика као активности власти, Карнеј (Cairney) се пита да ли се под јавне политике укључује оно што креатори јавних политика кажу да ће урадити исто као оно што ураде? Политичке партије представљају манифесте и изборне програме са својим плановима мера (јавним политикама), али се претпоставља да се ти планови и предлози не могу сматрати јавном политиком док не крену да се спроводе (Cairney, 2012, р. 24). На основу тога разликујемо *предлоге јавних политика* и саме *јавне политике*. „Предлоге осим политичких партија износе и други актери попут синдиката, друштвених покрета и организација цивилног друштва. Предлози постају јавне политике оног тренутка када их институције власти одобре и крену са спровођењем“ (Стојановић, 2013а, стр. 21).

Најзначајнија функција политичких партија јесте вођење и усмеравање државних органа, односно формулисање јавних политика за управљање државом (Стојановић, 2013а, стр. 10). „Функција политичког усмеравања - *policy making*, подразумева постављање циљева и програма за политику јавних институција“ (Стојиљковић, 2008, стр. 45).

Када говоримо о односу између партија, избора и јавних политика занимљиви су налази Јана Баца и Мајкла Мек Доналда. За њих двојицу, избори су институција демократије која служи за превођење индивидуалних преференција бирача у колективне изборе. Када изборни резултати буду проглашени, они се питају у ком су они односу са јавним политикама? Да ли изборни резултати

одређују јавне политике на било који начин, или они само одређују састав парламента и владе који сами креирају јавне политике? Класична теорија репрезентације види демократски избор као двостепени поступак. Бирачи бирају законодавно тело и владу, а онда ове институције, аутономно доносе одлуке за њих. Ипак, остаје утисак о доминацији партија у представничким структурама. Политичке партије представљају политичке изборе бирачима у циљу да привуку гласове и обавезују се да изврше своје предложене програме (скуп јавних политика) ако уђу у владу. Влада има свој мандат и политичка партија може сносити одговорност на наредним изборима за оно што су урадили, или нису урадили, од предложених јавних политика (Budge & McDonald, 2005, pp. 3-19).

Ако цео процес посматрамо идеалтипски (Fung, 2008, p. 671) он би требало да буде такав да грађани имају (1) интересе и (2) преференције о опцијама јавних политика које задовољавају њихове интересе. Појединци путем периодичних избора шаљу (3) сигнале влади и креаторима јавних политика кроз гласање на изборима за одређене политичке партије или друге политичке актере на основу њихових програма (скуп предлога јавних политика). На основу резултата избора партијама се расподељују (4) мандати који осликавају преференције грађана према одређеним јавним политикама, а посланици или представници извршне власти (5) креирају јавне политике у складу са резултатима избора и жељама бирача. Након формалних, институционализованих одлука (6) јавна управа извршава одлуке, чиме се долази до (7) политичких излаза/исхода који су у складу са интересима грађана. У овом циклусу би требало да се виде и два кључна теоријска појма, а) **репрезентација** која легитимише однос између грађана и њихових преференција (1 и 2) и одлука које доносе њихови представници у власти (4 и 5). Са друге стране, б) **одговорност** као теоријски концепт да уколико политички исходи (7) нису у складу са преференцијама бирача (3), на наредним изборима бирачи могу да казне изабране представнике. Овакво представљен идеалтипски процес ипак није свакодневница и не може се узети као апсолутно тачно да грађани искључиво свој глас дају на основу преференција према предлозима јавних политика.

Графикон 1.
Идеалтипски демократски процес креирања јавних политика (Fung, 2008, р. 671)

На сличном трагу, поједини аутори сматрају да бирачи искључиво гласају за политике, а не за партије. Тачније, Орит Кедар сматра да су бирачи увек окренути политикама, да су потпуно рационални и да гласају за оне политике које ће донети највећу корист за њих саме. Он сматра да су политичке партије само инструмент који служи за превођење гласова и да „партије нису реални предмет избора бирача, оне су средства“ (Kedar, 2009, р. 4). Ова Кедарова теза је крајње упитна у неконсолидованој демократији каква је Србија са неинституционализованим партијским системом. Пре смо мишљења да је ситуација потпуно обрнута, односно да се глас бирача своди на глас за партију (и то пре свега за лидера партије) и да питање јавних политика које лидери и партије презентују јавности у време изборног периода (изборне кампање) није фактор који доминантно утиче на одлуку бирача. „Суочени са све већим ограничењима да постигну жељене политичке резултате (политичке исходе, резултате мера јавних политика), којима би одговорили на захтеве својих бирача, политичке партије имају тенденцију да прибегну симболичкој кампањи, и изнад свега, персонализацији (лидера - додатак аутора)“ (Poguntke, 2004, р. 5). Имајући то у виду, политичке партије се прилагођавају тзв. политичкој тражњи на тржишту и не развијају политичке програме засноване на предлозима јавних политика које имају своје утемељење засновано на *policy анализи*.¹ Ово ћемо и доказати кроз анализу изборне кампање на мартовским изборима где су конкретни предлози јавних политика спомињани тек повремено, а да су у кампањи доминирала обећања исхода (без мера и начина остваривања), међусобна превирања и

1 *Policy анализа* као посебна научна и практична дисциплина која се бави јавним политикама кроз анализу стања, испитивање могућих опција, избор најбољих решења, могућност спровођења, неопходност ресурса, мерење и евалуацију мера итд.

оптуживања, потенцирање остварених резултата из неких других области и сл.

Кључни партијски предлози јавних политика

Ово поглавље треба да нас упутује у кључне предлоге јавних политика политичких актера који су учествовали на мартовским изборима. У уводу за ово поглавље је битно рећи да је кампања вођења на неким другим темељима и са другим врстама порука, а да су предлози јавних политика који би требало да буду суштина изборне кампање и изборне одлуке бирача, релативно остали на маргинама. Изостали су предлози великих секторских јавних политика, док смо тек спорадично могли да видимо било какве конкретне предлоге мера (микро и мини политике), односно промена јавних политика.

Што се тиче методолошког оквира, ради се о дескрипцији кроз анализу садржаја у време изборне кампање на интернету као медију XXI века посматрајући кључне информативне портале и сајтове самих изборних актера. Такође, у оквиру рада се нећемо бавити свим актерима који су предали изборне листе, али не ни само актерима који су прескочили изборни праг и освојили места у парламенту. Наша граница за анализу јесте прескочен резултат од 3,0%, јер сматрамо да актери који су испод тог резултата нису релевантни за анализу, а да ће подизање границе за избор у истраживање на границу изборног прага ипак елиминисати одређене, за контекст, битне актере. Преглед кључних партијских предлога јавних политика ћемо поређати према изборном резултату. Још једна методолошка напомена је да предизборне коалиције групишемо као једног актера (заједнички предлози јавних политика) – онако како су и изашли на изборе, али у тексту наводимо када предлог стиже од мањег партнера у коалицији.

Напредњаци (Александар Вучић – СНС, СДПС, НС, СПО, ПС; 48,34%)²

Напредњаци су за време изборне кампање користили резултате рада претходне владе, иако су на пола мандата имали велики дефицит остварених изборних обећања из кампање 2012. године (Славујевић & Атлагић, 2014, стр. 2) Све што су сматрали да је било добро урађено су у сваком наступу користили, а окосница кампање је била борба против корупције и криминала и снажна персонализација председника партије – Александра Вучића. Ипак, највећи део кампање су посветили питањима економије и финансија. Имајући у виду те теме у кампањи и тему овог рада, напредњаци нису ипак понудили превелик број конкретних решења (предлога промена јавних политика) за горућа питања у Србији.

Ова партија је питање борбе против криминала и корупције операционализовала на сваку тему. Без обзира на питања и тематику они су обећавали решења проблема онако како су се борили против криминала и корупције, па је ово зато и најчешћа тема у кампањи.³ Ипак, осим помињања теме и истицања резултата као и наглашавања наставка борбе, напредњаци у овој области нису понудили ниједно ново конкретно решење. Коалициони партнер напредњака, СДПС је предложила јачање улоге Агенције за борбу против корупције.

Напредњаци су у кампањи истицали значај равномерног регионалног развоја, али без конкретнијих мера и предлога. Када се говори о децентрализацији, ова партија је пре свега пажњу обратила на Београд и предлагала измену Статута града Београда којим би више новца остајало градским општинама, а да би се то постигло они су најавили измену пакета закона попут Закона о планирању и изградњи, Закона о јавним предузећима, Закона о Граду Београду и пре свега Закона о локалној самоуправи не би ли градске општине добиле статус јединица локалне самоуправе.

2 У загради се налази званичан наслов листе и резултат на изборима (Републичка изборна комисија, 2014).

3 Видети примере Небојше Стефановића и Зоране Михајловић (Настављамо против криминала, 2014). Према Стефановићевим речима, „СНС ће радити на томе да се ствари мењају и да се реформе спроводе много брже него сада и показати да се борба за нова радна места може водити истом снагом као и борба против корупције“ (СНС обећава нова радна места, 2014)

На тему пољопривреде неки од предлога ове коалиције јесте државна помоћ у формирању пољопривредних задруга кроз доношење Закона о задругама, кроз наводњавање земљишта и кроз субвенције (Вулин: Помоћи поновно формирање пољопривредних задруга, 2014; Вучић: Помоћ државе пољопривредницима, 2014; Селаковић: Већа помоћ државе пољопривредницима).

СНС је током кампање најавио изградњу око 1.700 социјалних станова ове године уз навођење да се са таквом праксом мора наставити и касније (Илић: Градимо 1.700 станова у 2014). Када говоримо о пензијама и пензионом систему, из ове коалиције су слате поруке да се пензије неће смањивати и да ће бити редовно исплаћиване, а у неколико случајева је и најављено повећање пензија (Пензије ће бити редовне, 2014). Иако је најављивано да ће сви морати да носе терет реформи и промена, ова коалиција је била изричита да се пензије неће смањивати и да ће бити редовне (Гашић: СНС гарант да пензије, 2014). СДПС је предложила и измену Закона о финансијској подршци породицама са децом са циљем боље подршке као и за већу подршку породицама које имају децу са инвалидитетом (Пауновић: СПДС једини гарант социјалне правде, 2014).

Обраћајући се младима у земљи, предлог СНС-а је да млади почну да размишљају о покретању приватног бизниса, а да ће им држава омогућити олакшице у виду мере ослобађања од пореза прве две године пословања (Вучић: Средства из буџета за изградњу, 2014). Такође, једна од мера подстицаја производње и запошљавања јесте најава да ће сви они који буду запослили нове раднике бити ослобођени плаћања пореза и доприноса на рад и пореза на добит (Вучић: Борићемо се за економски развој Србије, 2014).

СНС је током целе кампање најављивала повећање инвестиција које ће решити проблем незапослености, а као мере које ће довести до њих наводили су промене одређеног сета закона – око 20 закона, нпр. Закона о раду, приватизацији, стечају, планирању и изградњи, државним службеницима и сл. (Вучић: Најважнији циљ оздрављење економије, 2014), међутим остали смо ускраћени за конкретне мере које ће тим законима довести до раста инвестиција. Једини предлог јесте план о четири гране улагања. Прва грана је аутоиндустрија и долазак Мерцедеса у Икарбус, друга грана је пољопривреда и улагање у наводњавање кроз кредит из УАЕ и у

сточарство, трећа област су велики инфраструктурни пројекти попут Београда на води, а четврта грана је ИТ сектор (Вучић: Не бојим се никога, 2014). Ипак, овај план се скоро у целини заснива на појединачним случајевима и не представља системско решење.

Такође, СНС се залаже за подстицање домаће производње, односно субвенционисање привреде (Илић: Подстицати домаћу производњу, 2014). Као једна од мера са циљем помагања привредницима, јавља се и предлог да се спусте референтне каматне стопе како би се банкама омогућило да и оне спусте камате на кредите са грејс периодима (Стефановић: Развијати предузећа, 2014). У фискалној политици, СНС је најавио останак на снази солидарног пореза (Вучић: Жестока борба против криминала, 2014). Поред тога, СНС је најавила као меру превремено враћање кредита који су узети по високој каматној стопи од 7,5% (Вучић: Живим за то да Србији направим резултат, 2014).

Социјалисти (Ивица Дачић – СПС, ПУПС, ЈС; 13,51%)

Коалиција око СПС-а није представила превише конкретних предлога. Они предлажу нови Закон о социјалном предузетништву којим би се омогућиле пореске олакшице за све послодавце који запосле особе са инвалидитетом и остале социјално угрожене категорије становништва (Кркобабић: Помоћ за социјално угрожене, 2014). СПС предлаже и програм стартних кредита за младе предузетнике и кредите стимулансе за предузетнике укључене у програм социјалног предузетништва који запошљавају маргинализоване групе (Подстицаји у приватном предузетништву, 2014).

Што се тиче пензија, ова коалиција се хвалила редовним исплатама пензија у претходном периоду и обећали су да ће тако и остати, као и да се неће укидати мера која има за циљ кварталну помоћ за пола милиона пензионера чије су пензије мање од 15.000 динара (СПС настављач братства и јединства, 2014). Осим тога, СПС обећава као меру да ће пензије пратити плате и да неће бити смањења нити замрзавања (Дачић: Левичар помаже радницима, 2014). Такође, најављена је капитализација Фонда ПИО (Ивановић & Деспотовић, 2014). СПС је предложио измену Закона о стечају како би стечај трајао највише 60 дана (Гедошевић, 2014). Ова коалиција је више пута преко својих функционера предлагала да се

прекине са преговорима и аранжманима са ММФ-ом (Судар страначких економија, 2014).

Социјалисти су најавили наставак државних субвенција за субвенције камата на кредите комерцијалних банака, као и дотацију по хектару земљишта за пољопривреднике до 200 евра. Они такође најављују наставак политике пливајућег курса јер се тиме контролише понуда новца и каматне стопе, као и брзине раста потрошачких цена (Јавне финансије, 2014).

Демократе (Са демократском странком – За демократску Србију; 6,04%)

И Демократска странка је на овим изборима нудила промену Устава са циљем истинске децентрализације. Лидер ове партије Драган Ђилас је обећао да ће све социјалне програме (за децу, породиље, пензионере) које је увео у Београду увести и у целој Србији ако буде у новој влади (Људи који не обећавају, него нуде, 2014). ДС, такође, предлаже да се 600 милиона евра колико се планира уложити у отпремнине за предузећа у реструктурирању, уложи у отварање нових фабрика у 20 градова по 30 милиона евра и да се новац уложи пре свега у прехранбене погоне. ДС предлаже и социјалне пензије за сваког ко има више од 70 година, бесплатне учбенике за школарце, као и исплата пуне плате, али и помоћ за породиље (ДС: Новац од отпремнина, 2014). Осим тога, ДС је подржао смањење пореза на плате и бесплатну примарну заштиту (Томић, 2014), као и укидање „солидарног пореза“ и одлуке о забрани запошљавања у јавном сектору (Солидарни порез – погрешна одлука, 2014).

Када се ради о науци и образовању, ДС предлаже већа улагања у истраживања, нарочито у информационе и нове технологије и инфраструктуру. Осим тога, предлажу стипендије за најбоље ученике основних и средњих школа, као и за увођење обавезног средњег образовања (Томић, 2014). Када се ради о правосуђу, коалициони партнер ДС-а, Нова странка је промовисала своје предлоге за промене у правосуђу – оличен у документу Предлог реформе правосуђа који садржи низ конкретних предлога мера, како хитних, тако и средњорочних и дугорочних (Предлог реформе правосуђа, 2013).

Што се тиче Демократске странке, она је је у сфери пољопривредне политике предложила одређене мере које би требало да омогуће боље пословање свима који се баве овим послом. Неке од мера су: увођење фонда за аграр преко кога би пољопривредници добијали бесплатне кредите; затим обезбеђивање довољног броја хладњача преко Дирекције за робне резерве чиме би контролисали цену воћних производа (Валтнер, 2014). Још једна мера демократа јесте и субвенционисање транспорта пољопривредних производа на европско и руско тржиште (Томић, 2014).

ДС даје и предлог на који начин трошити новац од задуживања и приватизације. Они предлажу закон који би обавезао државу да средства од задуживања троши искључиво на финансирање инвестиционих пројеката, а новац од приватизације да директно иде на смањење јавног дуга (Демократска странка Бајина Башта, 2014). Ова партија предлаже и фиксни курс динара (Јавне финансије, 2014).

Нове демократе (Борис Тадић – НДС, ЛСВ, ЗЗС, ВМДК, ЗЗВ, ДЛР; 5,71%)

Коалиција окупљена око Нове демократске странке је предложила промену Устава која би довела до децентрализације и новог суштинског дефинисања аутономије Војводине (НДС и ЛСВ одговорили Јовановићу, 2014). У оквиру ове коалиције имамо суштински предлог за измену целокупне територијалне организације државе од стране ЗЗС. Они предлажу успостављање четири региона: Косово и Метохија, Војводина, Београд и остали део Србије – Србијански регион, а ови региони би имали своју скупштину и владу (Програм регионализација, 2014). Наравно, не смемо заборавити ни ЛСВ која се такође залаже за промену Устава који би Војводини обезбедио законодавну, извршну и судску власт, изворне приходе и имовину, као и децентрализацију полиције (Чанак: Војводина не сме бити неразвијена, 2014). Децентрализацију полиције су помињали и из НДС-а, кроз ширу тему реорганизације полиције кроз нову систематизацију у полицији и промену критеријума за упис у полицијске школе и факултете, као одређене циљеве без јасних предлога, али и кроз систем патролирања – реонски и школски полицајци (НДС: Неопходна реорганизација полиције, 2014).

Када је реч о пољопривреди, ЛСВ је подржао иницијативу о промени Закона о безбедности у саобраћају према којем пољопривредници више не би морали да региструју прикључне машине што би им смањило трошкове производње (Чанак: Не кажњавати војвођанске сељаци, 2014). Такође, изричито су рекли да је неопходно не дозволити продају пољопривредне земље странцима (Чанак: Не дамо земљу странцима, 2014). Из ЗЗС је стигао предлог о поновном ангажовању више од 1.500 агронома саветника који би били на располагању пољопривредним произвођачима (Врати-ти 1.500 агронома саветника, 2014). Нова демократска странка се залаже за повећање минималне зараде, мада није наглашено у ком обиму (Гадић: Проблем запослености највише погађа, 2014). Ова коалиција је обећала хитно укидање „солидарног пореза“ (Гадић: На изборима одлучујемо, 2014).

Демократска странка Србије (Демократска странка Србије – Војислав Коштуница; 4,24%)

ДСС је своју кампању за изборе 2014. године, пре свега, базирала на суштински различитом ставу од готово свих осталих изборних актера у погледу међународне позиције Републике Србије и процеса европских интеграција. ДСС предлаже политичку неутралност и прекидање процеса европских интеграција, али држава став да држава треба да сарађује како са Руском Федерацијом тако и са Европском унијом, али на бази чистог рачуна (ДСС данас почиње кампању, 2014). Ова партија сматра да треба јачати сарадњу са Русијом и предлажу отварање Канцеларије за сарадњу са Русијом ради бољих економских односа (Поповић: Отворићемо Канцеларију за сарадњу, 2014). Осим тога, ДСС је и за војну неутралност, односно против чланства Србије у НАТО (Коштуница: Изгубићемо Косово, 2014). Када се ради о Косову и Метохији ДСС сматра да је Бриселски споразум велика преvara и предлаже његово поништавање (Тасић, 2014).

ДСС се у пољопривреди залаже за забрану продаје земље странцима као и аграрни буџет у висини од 5% укупног буџета (Миливојевић, 2014). Осим тога, они предлажу јефтиније кредите за пољопривреднике које би омогућило формирање Пољопривредне развојне банке и стварање мреже откупних центара пољопривредних производа за руске купце, као и враћање царина за увоз

пољопривредних производа са циљем заштите домаћих пољопривредника (ДСС најављује центре за откуп, 2014). Ова партија је предложила укидање солидарног пореза (ДСС за укидање солидарног пореза, 2014).

Двери (Двери - Бошко Обрадовић; 3,57%)

Двери су против даљих преговора са ЕУ и предлажу да се Србија окрене савезу са Русијом и евроазијским интеграцијама (Обрадовић: Двери за Србију што је Путин, 2014). Сматрају да страни инвеститори долазе у Србију само због субвенција по радном месту и да износе профит из земље и предлажу измену закона по коме би субвенције могли да добијају домаће фирме и пољопривредници (Двери: Страни инвеститори желе, 2014). Двери предлажу потпуно плаћено трудничко и породилско боловање и обавезну здравствену заштиту деце. Као додатне мере они предлажу и флексибилно радно време током трудноће и после порођаја као и обављање послова од куће (Двери за плаћено трудничко, 2014).

Либерали (Чедомир Јовановић - ЛДП, БДЗС, СДУ; 3,35%)

ЛДП од оснивања предлаже улазак у НАТО и сматра „да ће Србија остати вечити кандидат за чланство у Европској унији уколико не донесе одлуку о уласку у чланство НАТО савеза“ (Стојановић & Јовић, 2013, стр. 138). И у овој кампањи се остало при ставу да Србија треба да уђе у НАТО (Промоција странака, 2014). ЛДП сматра да је за чланство Србије у ЕУ неопходно променити Устав. Ова коалиција је добар део кампање заснивала на питањима децентрализације и положаја Војводине. Један од конкретних предлога о којима су говорили јесте децентрализација полиције која би требало да реши питање безбедности. Они предлажу решење по коме се начелник полиције бира у општинама и градовима, као и у АП Војводини (ЛДП: Нека се ЛСВ жали Тадићу, 2014).

ЛДП је предложио формирање Савета за реформе који би требало да спроведе корените промене у Фонду ПИО, здравству и образовању. Они су предложили и укидање закона који је онемогућио запошљавање у јавном сектору (ЛДП: Србији хитно потребне реформе, 2014). Са друге стране, ипак су рекли да уколико освоје власт да ће се сви директори јавних предузећа бирати на конкурсима (Ђурић: Из броја гласова произаћи ће моћ ЛДП-а, 2014). ЛДП

је предложио смањење намета приватном сектору, као и промене закона о приватизацији и стечају, међутим без детаља у ком правцу би се кретале промене (Политика ЛДП постала део државне, 2014). Осим тога, ЛДП предлаже политику циљане инфлације у договору са ММФ-ом (Одговорна политика, добра економија, 2014). У сектору пољопривреде ЛДП предлаже ослобађање од пореза пољопривредних производа у крају у коме су настали, као и промену Закона о задругама чиме би се задруге трансформисале у откупне станице (Привреда, 2014).

Регионалисти (Уједињени региони Србије – Млађан Динкић; 3,04%)

Уједињени региони Србије, у складу са именом партије и основним мотивом настанка, су и у овој изборној кампањи највише инсистирали на темама регионализације и равномерног регионалног развоја и већину тема доводили у везу са тим принципима. Верујући у принципе регионализације и децентрализације УРС их „препознаје као једини начин да се постојеће разлике у развијености општина и региона значајно ублаже“ (Гогич, 2013, стр. 373). УРС је у кампањи захтевао регионализацију кроз промену Устава чиме би региони постали уставна категорија, уз промену система локалне самоуправе и давања већих надлежности градским општинама. УРС-ов предлог регионализације претпоставља дводомни парламент где би горњи дом представљао веће региона. У предлозима за измену система локалне самоуправе, осим регионализације, УРС предлаже и промену система избора градоначелника и председника општина, као и одборника, за које предлажу директан избор (Динкић: Ставити регионе у Устав, 2014).

УРС је све теме доводио у везу са регионализацијом, попут повећања аграрног буџета за 25%, чиме би се могло финансирати подстицање малих газдинстава и повећање субвенција за привреду, водећи рачуна о регионалној заступљености (Видоје Петровић: Србији потребна, 2014). Такође, предлог УРС-а јесте трансформација Фонда за развој у јаку Развојну банку која би подстицала градњу фабрика за прераду воћа и поврћа (Представљање странака и коалиција, 2014), али и изградњу нових фабрика у свим регионима, као и обнову старих (Динкић: Подстицајима до посла, 2014). Ова партија се обавезала у кампањи да ће утицати на измене Закона о финансијској подршци породицама деце и особама са

инвалидитетом, Закона о уређењу простора и изградњи и Закона о пензијском и инвалидском осигурању, не би ли се побољшали услови живота особа са инвалидитетом, као и то да ће увести приступне рампе за улазак у возила градског превоза (УРС: Подршка правима особа са инвалидитетом, 2014).

Кључна порука УРС-а у овој кампањи је била да је потребно престати са политиком *стегања каиша* и да је потребно вратити политику подстицаја инвестиција и повећавати потрошњу. Један од таквих предлога је и да држава купује грађевински материјал од домаћих произвођача и да то бесплатно прослеђује општинама које ће ангажовати грађевинске фирме и да ће се тако људи запослити кроз масовне јавне радове на изградњи инфраструктуре (Промоција странка, 2014; Динкић: Покренути јавне радове, 2014). УРС је такође предложио одустајање од укидања Фонда за развој и СИЕПА-е, а као меру фискалне консолидације и обезбеђивања новца за субвенције они предлажу превремено раздуживање државе (Чпајак, 2014). Ова партија је предложила и моментално укидање тзв. солидарног пореза.

Као што смо видели у овом поглављу, није било конкретних секторских предлога јавних политика. Код изборних актера је било негде више – негде мање предлога промена одређених микро и мини политика. Сваки изборни актер је био више окренут обећањима резултата и исхода, док су конкретне мере како доћи до тих исхода углавном заобилазили.

Резултати избора и јавне политике

Након што избори прођу, за јавне политике и њихову промену је од суштинске важности неколико ствари, а пре свега на који начин се формира скупштинска већина и каква је структура извршне власти. „Функционисање политичких институција и креирање јавних политика зависи од дистрибуције гласова између партија на изборима, правила и процедура конвертовања гласова у посланичка места и поделу моћи у влади, као и правила доношења одлука у парламенту и влади“ (Immergut, 2008, p. 566). У овом контексту, од суштинске важности је број актера у влади. За избор Владе Републике Србије је гласало 198 посланика, а скупштинску већину чини више партија. Ипак, оно што је чињеница без обзира на ши-

року коалицију, јесте да се влада може сматрати једнопартијском, односно СНС са својих 136 посланика има стабилну већину којом подржава Владу Александра Вучића. Без обзира на министре који долазе из других партија и широку скупштинску коалицију, СНС има могућност да самостално доноси одлуке. Прецизније речено, у Влади не постоје *вето играчи*.

Овде долазимо до кључног концепта који желимо да покажемо, а у директној је вези са јавним политикама. Имајући у виду конституционални инжењеринг политичких институција, као и блиску политичку праксу – постојање великог броја вето играча је био велики проблем у функционисању свих претходних влада од 2000. године. Влада коју бира парламент, пропорционални изборни систем са изборним прагом од 5% и индиректна парламентаризација су у прошлости производили коалиционе владе се великим бројем вето играча. Вето играчи су „индивидуални или колективни актери чија је сагласност потребна за промену политике“ (Tsebelis, 1995, p. 291). Имајући у виду да су све претходне владе до 2012. године биле минимално победничке (Стојановић, 2013б, стр. 133-134), свака политичка партија чланица владајуће коалиције је била актер чија је сагласност била потребна за усвајање и промену одређене политике. „Да би влада променила политику, или парламент донео закон потребна је сагласност свих чланова владе или посланика владајуће коалиције у парламенту, те свака партија има могућност да блокира одлуку или закон“ (Стојановић, 2013а, стр. 36). Оно што је Цебелисова кључна тврдња у раду о вето играчима јесте да се јавне политике теже мењају како расте број вето играча (Tsebelis, 1995, pp. 297-298). Управо је ово био један од кључних проблема за промене јавних политика ранијих година. Одређене партије нису биле у могућности да реализују своје предложене јавне политике и поред велике подршке на изборима, јер су владе биле коалиционе, а партнери у влади (вето играчи) су блокирали такве промене.

Због тога је ово питање посебно специфично након избора 2014. године. Иако формално коалициона влада, СНС је ипак једини колективни актер који доноси одлуке јер за тако нешто има велику већину у парламенту. Имајући то у виду, одговорност ове партије расте, јер сада има потпуну могућност да реализује све предложене јавне политике, да промени садашње политике и дође до исхода које је грађанима обећала.

Закључак

Јавне политике су од суштинског значаја за грађане. Оне обликују њихове животе и у идеалтипском процесу грађани би требало на изборима да гласају за политике које преферирају. Ипак, политичким тржиштем у Србији доминирају персонализација политике (кроз лидере партија) и усредсређеност на обећања исхода, док се питања самих политика (мера и инструмената јавних политика) које треба да доведу до жељених исхода не отварају ни са једне стране политичког процеса. Ни од стране партија које не разрађују детаљно политичке програме, нити од стране грађана који од политичких актера са стране изборне понуде не захтевају јасне предлоге, већ су задовољни обећањем исхода.

Резултати избора су такви да је целокупна одговорност припала једном изборном актеру – Српској напредној странци. Иако је на изборима наступила као коалиција, ова партија ће се суочити са одговорношћу за све исходе које су обећали у кампањи. Иако усредсређени у кампањи на резултате у борби против криминала и корупције, СНС је обећала да ће решити економске проблеме. Као мере су навели четири гране опоравка, али засноване на појединачним случајевима, што није системско решење за велике економске проблеме.

Boban Z. Stojanovic

THE PARTY PROPOSALS OF PUBLIC POLICIES ON ELECTION IN 2014. YEAR

Summary

Public policies regulate the lives of individuals. They represent the action of the authorities in response to social problems. Political parties turning their political vision into concrete strategies and measures which they want to achieve the desired policy outputs / outcomes through the routing function of the state government. Public policies creates and implements state institutions. Institutions are constituted

after the democratic elections in which participate political parties and civic groups. In the elections, the citizens should vote on the basis of their preference to proposals for public policies that represent the political parties and give a signal to the elected representatives and executive branch of government which should create a public policies in line with the preferences of the right of citizens and to bring about outcomes that citizens selected. However, in the election campaign in Serbia is not dominated the competition among parties based on programs and proposals, but there is made explicit personalization leaders, and the citizens instead of specific public policy proposals, be promised outcomes without elaborate measures in order to reach an outcome. All parties were promising outcomes, and number of concrete measures is not great, there were no examples of a proposal to amend the sectoral public policies in its entirety. After the election we get a broad coalition, government of the Republic of Serbia voted 198 deputies from different parties, but it is in reality a single party government because Serbian Progressive Party has a majority in parliament, which means that the government has no veto players, and that public policies creates by a single actor - SPS. That means that the whole responsibility belonged to one party for the promised policies and outcomes.

Keywords: public policies, public policies proposals, political parties, campaigns, elections

ИЗВОРИ

Budge, I. & McDonald, M. (2005). *Elections, Parties, Democracy: Conferring the Median Mandate*. Oxford: Oxford University Press.

Валтнер, Л. (2014, 20. фебруар). *Данас*. Преузето са <http://www.ds.org.rs/medija-centar/intervju/17196-dragan-sutanovac-iz-ds-izasli-oni-koji-hoce-sa-sns>

Видоје Петровић: Србији потребна политика децентрализације. (2014, 15. фебруар). *Блиц*. Преузето са <http://www.blic.rs/izbori-2014/vesti/1948/Vidoje-Petrovic-Srbiji-potrebna-politika-decentralizacije>

Вратити 1.500 агронома саветника. (2014, 18. фебруар). *Б92*. Преузето са http://www.b92.net/biz/vesti/srbija.php?yyyy=2014&mm=02&dd=18&nav_id=813611

Вулин: Помоћи поновно формирање пољопривредних задруга. (2014, 3. март). *Блиц*. Преузето са <http://www.blic.rs/izbori-2014/vesti/2194/Vulin-Pomoci-ponovno-formiranje-poljoprivrednih-zadruga>

Вучић: Борићемо се за економски развој Србије. (2014, 1. март). *БЕТА*. Преузето са <http://rs.grid.mk/read/news/303385564/6523690/boricemo-se-za-ekonomski-razvoj-srbije>

Вучић: Жестока борба против криминала. (2014, 25. фебруар). *РТС*. Преузето са <http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/2208/Izbori+2014/1532025/Vu%C4%8Di%C4%87%3A+%C5%BDestoka+borba+protiv+kriminala.html>

Вучић: Живим за то да Србији направим резултат. (2014). *Српска напредна странка*. Преузето са <http://www.sns.org.rs/lat/novosti/vesti/vucic-zivim-za-da-srbiji-napravim-rezultat>

Вучић: Најважнији циљ оздрављење економије. (2014, 15. фебруар). *Вечерње новости*. Преузето са <http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/politika/aktuelno.289.html:478438-Vucic-Najvazniji-cilj-ozdravljenje-ekonomije>

Вучић: Не бојим се никога, тражим подршку за реформе. (2014, 16. фебруар). *Вечерње новости*. Преузето са <http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/politika/aktuelno.289.html:478600-Vucic-Ne-bojim-se-nikoga-trazim-podrsku-za-reforme>

Вучић: Помоћ државе пољопривредницима. (2014, 16. фебруар). *РТС*. Преузето са <http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/2208/Izbori+2014/1523609/Vu%C4%8Di%C4%87%3A+Pomo%C4%87+dr%C5%BEave+poljoprivrednic>

Вучић: Средства из буџета за изградњу система за наводњавање. (2014, 15. фебруар). *Блиц*. Преузето са <http://www.blic.rs/Vesti/Drustvo/443091/Vucic-Sredstva-iz-budzeta-za-izgradnju-sistema-za-navodnjavanje>

Гашић: СНС гарант да пензије неће бити смањиване. (2014, 26. фебруар). *РТС*. Преузето са <http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/2208/Izbori+2014/1532776/Ga%C5%A1i%C4%87%3A+SNS+garant+da+penzije+ne%C4%87e+biti+smanjivane.html>

Гедошевић, Ј. (2014, 24. фебруар). Округли сто НИН-а: За опоравак Србије кључни реформа јавног сектора и запошљавање. *Блиц*. Преузето са <http://www.blic.rs/Vesti/Politika/445126/Okrugli-sto-NINa-Za-oporavak-Srbije-kljucni-reforma-javnog-sektora-i-zaposljavanje>

Гогоић, О. (2013). Уједињени региони Србије/Г17 плус. У З. Стојиљковић, Г. Пилиповић & Д. Спасојевић (Ур.), *(Не)демократско редизајнирање политичких партија у Србији* (стр. 359-392). Београд: Фондација Конрад Аденауер.

Goodin, R., Rein, M. & Moran, M. (2008). The Public and its Policies. In R. Goodin, M. Rein & M. Moran (Eds.), *The Oxford Handbook of Public Policy* (pp. 3-35). Oxford: Oxford University Press.

Дачић: Левичар помаже радницима. (2014, 28. фебруар). *Б92*. Преузето са http://www.b92.net/biz/vesti/srbija.php?yyyy=2014&mm=02&dd=28&nav_id=818018

Двери за плаћено трудничко. (2014, 7. март). *Б92*. Преузето са http://www.b92.net/info/vesti/index.php?уууу=2014&mm=03&dd=07&nav_category=11&nav_id=820775

Двери: Страни инвеститори желе да униште српско тржиште. (2014, 24. фебруар). *Блиц*. Преузето са <http://www.blic.rs/izbori-2014/vesti/2055/Dveri-Strani-investitori-zele-da-uniste-srpsko-trziste>

Демократска странка Бајина Башта. (2014). Преузето са http://dsbajinabasta.org/?page_id=3809

Динкић: Подстицајима до посла. (2014, 18. фебруар). *РТС*. Преузето са <http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/2208/Izbori+2014/1524838/Dinki%C4%87%3A+Podsticajima+do+posla+.html>

Динкић: Покренути јавне радове за изградњу инфраструктуре. (2014, 26. фебруар). *Дневник*. Преузето са <http://www.dnevnik.rs/politika/dinkic-pokrenuti-javne-radove-za-izgradnju-infrastrukture>

Динкић: Ставити регионе у Устав. (2014, 4. март). *Јужне вести*. Преузето са <http://www.juznevesti.com/Politika/Dinkic-Staviti-regione-u-Ustav.sr.html>

ДС: Новац од отпремнина за отварање фабрика. (2014, 21. фебруар). *Блиц*. Преузето са <http://www.blic.rs/izbori-2014/vesti/2011/DS-Novac-od-otpremnina-za-otvaranje-fabrika>

ДСС данас почиње кампању на Косову. (2014, 28. фебруар). *Блиц*. Преузето са <http://www.blic.rs/izbori-2014/vesti/2145/DSS-danas-pocinje-kampanju-na-Kosovu>

ДСС за укидање солидарног пореза. (2014, 24. фебруар). *Б92*. Преузето са http://www.b92.net/info/vesti/index.php?уууу=2014&mm=02&dd=24&nav_category=11&nav_id=815928

ДСС најављује центре за откуп пољопривредних производа. (2014, 24. фебруар). *Блиц*. Преузето са <http://www.blic.rs/izbori-2014/vesti/2051/DSS-najavljuje-centre-za-otkup-poljoprivrednih-proizvoda>

Ђорђевић, С. (2009). *Анализа јавних политика*. Београд: Чигоја штампа: Факултет политичких наука.

Ђурић: Из броја гласова произаћи ће моћ ЛДП-а. (2014, 18. фебруар). *Блиц*. Преузето са <http://www.blic.rs/Vesti/Politika/443619/Djuric-Iz-broja-glasova-proizaci-ce-moc-LDPa>

Закон о избору народних посланика. (2011, 25. мај). Преузето са <http://www.parlament.gov.rs/akti/doneti-zakoni/u-sazivu-od-11-juna-2008.1526.html>

Ивановић, Д. & Деспотовић, С. (2014, 3. март). Политичке партије о реформи пензијског система. *Политика*. Преузето са <http://www.politika.rs/rubrike/Politika/I-vlast-i-opozicija-protiv-smanjenja-penzija.lt.html>

Илић: Градимо 1.700 станова у 2014. (2014, 10. март). *Б92*. Преузето са http://www.b92.net/biz/vesti/srbija.php?yyyy=2014&mm=03&dd=10&nav_id=821903

Илић: Подстицати домаћу производњу. (2014, 19. фебруар). *РТС*. Преузето са <http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/2208/Izbori+2014/1526182/Pi%C4%87%3A+Podsticati+doma%C4%87u+proizvodnju.html>

Immergut, E. (2008). Institutional Constraints on Policy. In R. Goodin, M. Rein & M. Moran (Eds.), *The Oxford Handbook of Public Policy* (pp. 557-571). Oxford: Oxford University Press.

Јавне финансије. (2014). *Мере владе*. Преузето са <http://www.meravlade.rs/izbori2014-javne-finansije/>

Kedar, O. (2009). *Voting for Policy, Not Parties: How Voters Compensate for Power Sharing*. Cambridge: Cambridge University Press.

Коштуница: Изгубићемо Косово, Војводину и Санџак због ЕУ. (2014, 10. март). *Блиц*. Преузето са <http://www.blic.rs/izbori-2014/vesti/2379/Kostunica-Izgubicemo-Kosovo-Vojvodinu-i-Sandzak-zbog-EU>

Кркобабић: Помоћ за социјално угрожене. (2014, 7. март). *РТС*. Преузето са <http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/2208/Izbori+2014/1541721/Krkobabi%C4%87%3A+Pomo%C4%87+za+socijalno+ugro%C5%BEene+.html>

ЛДП: Нека се ЛСВ жали Тадићу што Војводина нема аутономију. (2014, 6. март). *Блиц*. Преузето са <http://www.blic.rs/izbori-2014/vesti/2289/LDP-Neka-se-LSV-zali-Tadicu-sto-Vojvodina-nema-autonomiju>

ЛДП: Србији хитно потребне реформе. (2014, 27. фебруар). *Б92*. Преузето са http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2014&mm=02&dd=27&nav_category=11&nav_id=817480

Људи који не обећавају, него нуде. (2014, 11. март). *Јужне вести*. Преузето са <http://www.juznevesti.com/Politika/Ljudi-koji-ne-obecavaju-nego-nude.sr.html>

Миливојевић, Д. (2014, 26. фебруар). Поповић: Брине ме правац којим иде Србија. *Дневник*. Преузето са <http://www.dnevnik.rs/politika/popovic-brine-me-pravac-kojim-ide-srbija>

Настављамо против криминала. (2014, 10. март). *Б92*. Преузето са http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2014&mm=03&dd=10&nav_category=11&nav_id=821819

НДС: Неопходна реорганизација полиције. (2014, 4. март). *Јужне вести*. Преузето са <http://www.juznevesti.com/Politika/NDS-Neophodna-reorganizacija-policije.sr.html%20juzne%20vesti>

НДС и ЛСВ одговорили Јовановићу. (2014, 22. фебруар). *Блиц*. Преузето са <http://www.blic.rs/izbori-2014/vesti/2023/NDS-i-LSV-odgovorili-Jovanovicu>

Обрадовић: Двери за Србију што је Путин за Русију. (2014, 26. фебруар). *Блиц*. Преузето са <http://www.blic.rs/izbori-2014/vesti/2097/Obradovic-Dveri-za-Srbiju-sto-je-Putin-za-Rusiju>

Одговорна политика, добра економија. (2014, 5. март). *Б92*. Преузето са http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2014&mm=03&dd=05&nav_category=11&nav_id=819816

Пауновић: СПДС једини гарант социјалне правде. (2014, 20. фебруар). РТС. Преузето са <http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/2208/Izbori+2014/1527135/Paunovi%C4%87:+SDPS+jedini+garant+socijalne+pravde.html>

Пензије ће бити редовне. (2014, 14. фебруар). *Б92*. Преузето са http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2014&mm=02&dd=14&nav_id=812301

Poguntke, T. (2004). Do Parties Respond? Challenges to Political Parties and Their Consequences. In K. Lawson & T. Poguntke, *How Political Parties Respond: Interest Aggregation Revisited* (pp. 1-14). New York: Routledge.

Подстицаји у приватном предузетништву. (2014). *Мере владе*. Преузето са <http://www.meravlade.rs/podsticaji-u-privatnom-preduzetnistvu/>

Политка ЛДП постала део државне. (2014, 21. фебруар). *Б92*. Преузето са http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2014&mm=02&dd=21&nav_category=11&nav_id=814913

Поповић: Отворићемо Канцеларију за сарадњу са Русијом. (2014, 6. март). *Блиц*. Преузето са <http://www.blic.rs/izbori-2014/vesti/2274/Popovic-Otvoricemo-Kancelariju-za-saradnju-sa-Rusijom>

Предлог реформе правосуђа. (2013). *Нова странка*. Преузето са http://www.novastranka.rs/uploads/ck_editor/files/reforma-pravosudja.pdf

Представљање странака и коалиција. (2014, 14. фебруар). *Вечерње новости*. Преузето са <http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/politika/aktuelno.289.html:478418-Predstavljanja-stranaka-i-koalicija>

Привреда. (2014). *Мере владе*. Преузето са <http://www.meravlade.rs/izbori2014-privreda/>

Програм регионализација. (2014). *Заједно за Србију*. Преузето са <http://www.zajednozarsrbiju.rs/index.php/o-nama/2013-12-06-16-11-30/program-regionalizacija>

Промоција странака. (2014, 5. март). *Вечерње новости*. Преузето са <http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/politika/aktuelno.289.html:481294-Promocija-stranaka>

Републичка изборна комисија. (2014). *Резултати избора за народне посланике у Народну скупштину Републике Србије, одржани 16. марта 2014. године*. Преузето са http://www.rik.parlament.gov.rs/cirilica/propisi_frames.htm

Селаковић: Већа помоћ државе пољопривредницима. (2014, 3. март). *РТС*. Преузето са <http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/2208/Izbori+2014/1537258/Selakovi%C4%87%3A+Ve%C4%87a+po-mo%C4%87+dr%C5%BEave+poljo>

Славујевић, З. & Аглагић, С. (2014). *Кампања за ванредне парламентарне изборе 2014. године: Економска и социјална агенда у служби промоције лидера*. Београд: Балканска истраживачка мрежа.

СНС обећава нова радна места. (2014, 9. март). *Б92*. Преузето са http://www.b92.net/biz/vesti/srbija.php?yuyu=2014&mm=03&dd=09&nav_id=821448

Солидарни порез – погрешна одлука. (2014, 1. март). *Б92*. Преузето са http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yuyu=2014&mm=03&dd=01&nav_category=11&nav_id=818310

СПС настављач братства и јединства. (2014, 20. фебруар). *Б92*. Преузето са http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yuyu=2014&mm=02&dd=20&nav_id=814596

Стефановић: Развијати предузећа. (2014, 24. фебруар). *Б92*. Преузето са http://www.b92.net/biz/vesti/srbija.php?yuyu=2014&mm=02&dd=24&nav_id=816071

Стојановић, Б. (2013а). *Утицај политичких партија на јавне политике у Србији*. [Магистер рад]. Факултет политичких наука Универзитета у Београду.

Стојановић, Б. (2013б). Коалиције и избори у Србији 2012. године. У М. Јовановић & Д. Вучићевић (Ур.), *Избори у Србији 2012. године: (не)очекивана промена* (стр. 117-137). Београд: Институт за политичке студије.

Стојановић, Б. & Јовић, М. (2013). Либерално демократска партија. У З. Стојиљковић, Г. Пилиповић & Д. Спасојевић (Ур.), *(Не)демократско редизајнирање политичких партија у Србији* (стр. 129-163). Београд: Фондација Конрад Аденауер.

Стојиљковић, З. (2008). *Партијски систем Србије*. Београд: Службени гласник.

Стојиљковић, З. (2012). Изборна обећања и постизборна реалност: јавне политике у изборној понуди у Србији. У З. Стојиљковић & Г. Пилиповић (Ур.), *Јавне политике у изборној понуди: Избори и формирање власти у Србији 2012. године* (стр. 9-30). Београд: Фондација Конрад Аденауер.

Судар страначких економија. (2014, 19. фебруар). *РТС*. Преузето са <http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/2208/Izbori+2014/1526474/Sudar+strana%C4%8Dkih+ekonomija+.html>

Тадић: На изборима одлучујемо да живимо боље. (2014, 1. март). *РТС*. Преузето са <http://rts.rs/page/stories/sr/story/2208/Izbori+2014/1535906/>

Tadi%C4%87%3A+Na+izborima+odlu%C4%8Dujemo+da+%C5%BEivi-mo+bolje.html

Тадих: Проблем запослености највише погађа младе. (2014, 22. фебруар). *Блиц*. Преузето са <http://www.blic.rs/izbori-2014/vesti/2019/Tadic-Problemnezaposlenosti-pajvise-pogadja-mlade>

Тасић, Ј. (2014, 9. март). Заједница општина је велика превара. *Данас*. Преузето са http://www.danas.rs/danasrs/politika/zajednica_opstina_je_velika_prevara_.56.html?news_id=277681

Томић, Н. (2014, 24. фебруар). ДС се враћа на Ђинђићев пут. *Данас*. Преузето са http://www.danas.rs/danasrs/politika/ds_se_vraca_na_djindjicev_put.56.html?news_id=276762

Tsebelis, G. (1995). Decision Making in Political Systems: Veto Players in Presidentialism, Parliamentarism, Multicameralism and Multipartyism. *British Journal of Political Science*, 25(3), 289-325.

Устав Републике Србије. (2006).

УРС: Подршка правима особа са инвалидитетом. (2014, 4. март). *РТС*. Преузето са <http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/2208/Izbori+2014/1537845/URS%3A+Podr%C5%A1ka+pravima+osoba+sa+invaliditetom.html>

Fung, A. (2008). Democratizing the Policy Process. In R. Goodin, M. Rein & M. Moran (Eds.), *The Oxford Handbook of Public Policy* (pp. 152-168). Oxford: Oxford University Press.

Cairney, P. (2012). *Understanding Public Policy: Theories and Issues*. New York: Palgrave MacMillan.

Чанак: Војводина не сме бити неразвијена. (2014, 24. фебруар). *РТС*. Преузето са <http://rts.rs/page/stories/sr/story/2208/Izbori+2014/1530098/%C4%8Canak%3A+Vojvodina+ne+sme+biti+nerazvijena.html>

Чанак: Не дамо земљу странцима. (2014, 20. фебруар). *Б92*. Преузето са http://www.b92.net/biz/vesti/srbija.php?yyyy=2014&mm=02&dd=20&nav_id=814339

Чанак: Не кажњавати војвођанске сељацима. (2014, 20. фебруар). *Дневник*. Преузето са <http://www.dnevnik.rs/politika/canak-ne-kaznjavati-vojvodjanske-seljake>

Чпајак, Б. (2014, 27. фебруар). Чему живот ако треба да трпимо и патимо. *Политика*. Преузето са <http://www.politika.rs/rubrike/Politika/Cemu-zivot-ako-treba-da-trpimo-i-patimo.sr.html>

Wilson, R. (2008). Policy Analysis as Policy Advice. In R. Goodin, M. Rein & M. Moran (Eds.), *The Oxford Handbook of Public Policy* (pp. 669-685). Oxford: Oxford University Press.